

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2022. – Т. 46. – С. 79-89
DOI: 10.31861/mhpi2022.46.79-89

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2022. – Volume. 46. – pp. 79-89
DOI: 10.31861/mhpi2022.46.79-89

УДК 327(47):061.1ЮНЕСКО

© Тамара Марусик¹
© Віталій Макар²

Об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО як елемент іміджевої складової України

У статті проаналізовано роль і значення українських та транскордонних номінацій матеріальної культурної і природної спадщини та нематеріальної культурної спадщини, які відповідно до їх унікальності, включені до Списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, а також простежено їх вплив як своєрідних українських символів на підвищення позитивного іміджу України на міжнародній арені, методологія дослідження базується на принципах об'єктивності і історизму, що передбачає розгляд окремих процесів у контексті їх розвитку та зв'язку з відповідними вітчизняним та міжнародними інституціями. Загальнонаукові методи аналізу, синтезу та узагальнення дали змогу розкрити суть і значення знакових для української держави подій у контексті її культурного поступу. Висвітлено на основі джерел та особистої участі авторів як у підготовці номінаційного дос'є, так і в проходженні усіх етапів номінування, складної процедури включення об'єктів до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на прикладі унікального українського об'єкта – Резиденції митрополитів Буковини і Далмації, в стінах якої вже понад сімдесят років розташований Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні є однією з вагомих складових підвищення іміджу країни на міжнародній арені особливо в умовах сьогодення. Презентація найкращих зразків матеріальної і нематеріальної спадщини, які підкреслюють унікальність і неповторність українського надбання, національну самоідентичність нації, сприяють тісній співпраці з різноманітними міжнародними інституціями у сфері охорони і збереження культурної і природної спадщини.

Ключові слова: Список Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, Резиденція, Конвенція, імідж, університет.

UNESCO World Heritage Sites as an Element of the Image Component of Ukraine

The article analyzes the role and significance of Ukrainian and cross-border nominations of material cultural and natural heritage and intangible cultural heritage which, in accordance with their uniqueness, are included in the List of UNESCO World Heritage Sites, and also traces their influence as a kind of Ukrainian characters to enhance the positive image of Ukraine in the international arena. The methodology of the study is based on the principles of objectivity and historicism, which involves the consideration of individual processes in the context of their development and connection with the relevant domestic and international institutions. The general scientific methods of analysis, synthesis and generalization allowed revealing the essence and significance of the events for the Ukrainian state in the context of its cultural progress. It is covered on the basis of sources and personal participation of the authors in the preparation of the nomination dossier, and the passage of all stages of nomination, the complex procedure for including objects in the UNESCO World Heritage List on the example of a unique Ukrainian object – Residence of Metropolitans of Bukovyna and Dalmatia, in the walls of which for more than seventy years Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University is located.

¹ Докторка історичних наук, професорка, проректорка Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна. E-mail: t.marusyk.chnu.edu.ua; <http://orcid.org/0000-0001-9575-8655>.

² Доктор політичних наук, завідувач Кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна. E-mail: v.makar@chnu.edu.ua; <http://orcid.org/0000-0001-8994-4582>.

The UNESCO World Heritage Sites in Ukraine are one of the important components of improving the country's image in the international arena, especially in today's conditions. Presentation of the best examples of material and non-material heritage, which emphasize the uniqueness and uniqueness of the Ukrainian heritage, the national identity of the nation, contribute to close cooperation with various international institutions in the field of protection and preservation of cultural and natural heritage. A special place among the Ukrainian UNESCO sites belongs to the Residence of the Metropolitans of Bukovyna and Dalmatia. It is thanks to the symbiosis of the styles and cultures of the peoples who inhabited Bukovyna that the residence became a kind of visiting card of the “multicolored and multi-lingual” capital of the region – Chernivtsi. This is the only facility in Ukraine, which simultaneously performs a dual function: on the one hand, the Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University as a Centre for education, science and spirituality of the region, and on the other hand, the Residence of the Metropolitans of Bukovyna and Dalmatia as UNESCO World Heritage Site.

Keywords: UNESCO World Heritage List, Residence, Convention, image, University.

Постановка проблеми. В умовах активізації процесу інтеграції України до світового співтовариства вагому роль відіграє створення позитивного іміджу держави у міжнародному просторі. У сучасному світі застосовують різні технології формування міжнародного іміджу країни. Без сумніву, імідж країни це те враження, яке вона справляє на громадськість, людину, інституції. Його формуванню сприяє вдале поєднання економічної, політичної, дипломатичної, культурної, мас-медійної та соціальної складових за допомогою яких кожна країна створює власний імідж. Імідж будь-якої країни світу і України зокрема можна покращити за допомогою своєрідних символів, що сприяють її впізнаваності. Українськими символами можна вважати вишиванку і «Червону руту» Володимира Івасюка, писанку і борщ тощо. Належній присутності країни на міжнародній арені значною мірою сприяє збереження культурної самобутності та ідентичності.

Частиною унікальних та незамінних цінностей не лише окремої нації, а й людства в цілому є культурна і природна спадщина. Пам'ятки історії і культури можна розглядати як своєрідний літопис життя окремих народів, яскраве і переконливе свідчення їхнього самобутнього розвитку впродовж століть. Саме їм належить віддзеркалення неповторності і самобутності, що дає змогу класифікувати культурну і природну спадщину відповідно до значимості: пам'ятки місцевого, національного і всесвітнього значення. Визнання пам'ятки надбанням людства шляхом включення до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО значною мірою підвищує позитивний імідж та впізнаваність країни у світовому вимірі.

Аналіз останніх досліджень. В умовах сьогодення досить актуальним є дослідження питань іміджу держави. Вивченню сутності понять «образ», «імідж» та «репутація», а також розвитку культурної дипломатії, зокрема підвищенню іміджу України на міжнародному рівні, присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, С. Анхольта³, М. Копійки⁴, І. Пантелейчука⁵, О. Семченка⁶, О. Чечеля⁷, К. Савон⁸ та ін.

³ Anholt, S. (2007). Competitive identity: The new brand management for nations, cities, and regions. London: Palgrave Macmillan, 147 p.; Anholt, S. (2013). Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations. *Exchange: The Journal of Public Diplomacy*. Vol. 2. Iss. 1. Art. 1, p. 6-12. Available from: <https://cutt.ly/Zbf3ZII> [15 September 2022].

⁴ Копійка, М. (2017). Особливості формування іміджу України в міжнародному інформаційному просторі. *Гілея: науковий вісник*. Вип. 124, с. 266-269.

⁵ Пантелейчук, І. (2012). Механізми формування та реалізації державної іміджевої стратегії. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 9. Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_9_9 [15 September 2022].

⁶ Семченко, О. (2015). Імідж держави й національний брендинг: взаємообумовленість понять. *Політикус*. Вип. 2, с. 74-78. Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2015_2_18 [15 September 2022].

⁷ Чечель, О. (2016). Формування іміджу держави на міжнародній арені. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 10, с. 82-86. Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_10_20 [15 September 2022].

⁸ Савон, К. (2019). Міжнародний імідж України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми політики*. Вип. 64, с. 180-193. Available from: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/14571> [15 September 2022].

Вагому роль у формуванні іміджу України відіграють пам'ятки національного значення, які завдяки унікальності і неповторності, після проходження відповідної процедури, поповнюють Список об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Під час дослідження автори статті спиралися на міжнародне та вітчизняне законодавство у сфері охорони і збереження об'єктів ЮНЕСКО, праці українських науковців В. Литовченко⁹, Ю. Баланиук¹⁰, спільного дослідження Т. Марусик та І. Коротун¹¹ та ін. Враховуючи той факт, що в Україні лише один об'єкт – Резиденція митрополитів Буковини і Далмації у Чернівцях виконує подвійну функцію: університет та пам'ятка всесвітнього значення, основна увага авторів, які працюють в університеті, зосереджувалася на процедурі номінування об'єкта до Списку ЮНЕСКО та умінні презентувати визначну пам'ятку серед міжнародної спільноти. Чимало з точки зору дослідження документів, зокрема копії автентичних креслень Йозефа Главки, переданих університету з Празької Фундації Йозефа, Марії і Зденки Главкових, номінаційне досьє, листування з вітчизняними і міжнародними інституціями тощо зберігаються в архіві Центру управління об'єктом ЮНЕСКО, що функціонує в університеті і опікується питаннями охорони і збереження Резиденції як об'єкта ЮНЕСКО.

Мета та завдання статті полягають в аналізі ролі та значення пам'яток Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО у контексті підвищення іміджу України на міжнародній арені, акцентуючи увагу на репрезентативності одного з унікальних об'єктів – Резиденції митрополитів Буковини і Далмації (нині – Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича). Для реалізації поставленої мети визначені такі **завдання**: по-перше, прослідкувати еволюцію діяльності ЮНЕСКО стосовно охорони всесвітньої культурної та природної спадщини; по-друге, визначити генезу українського законодавства в контексті охорони культурної спадщини ЮНЕСКО; по-третє, показати процес включення Резиденції митрополитів Буковини і Далмації до Списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО і його роль для підвищення іміджу України.

Виклад основного матеріалу. Усвідомлення необхідності інтеграційних процесів у сфері освіти, науки і культури зумовили створення 16 листопада 1945 р. спеціалізованої міжнародної організації – ЮНЕСКО, що стала правонаступником міжнародного комітету Ліги Націй з питань інтелектуальної співпраці та її виконавчої установи – Міжнародного інституту інтелектуальної співпраці. Завдяки членству в ООН, Україна (на той час – УРСР) мала право приєднатися до будь-якої міжурядової інституції ООН, чим і скористалася. 12 травня 1954 р. Україна набула повноправного членства в ЮНЕСКО. Відповідно до нового статусу в Міністерстві Закордонних Справ України у 1956 р. був створений новий структурний підрозділ – постійна Міжвідомча Комісія УРСР у справах ЮНЕСКО реорганізована у 1995 р. в Національну комісію України у справах ЮНЕСКО (Нацкомісія ЮНЕСКО). Координацію діяльності України і ЮНЕСКО здійснює Постійне представництво України при ЮНЕСКО, що діє при Посольстві України у Франції, функції голови якого виконує Посол України у Франції.

До компетенції ЮНЕСКО включені основні сфери діяльності: освіта, природничі та соціально-гуманітарні науки, культура, комунікація та інформація. Один із пріоритетних напрямів культури – охорона і збереження культурної і природної спадщини. Формування міжнародного законодавства у сфері охорони культурної спадщини пов'язано із прийняттям Афіньської хартії (1931) та Пакту Реріха (1935).

Наслідки Другої світової війни зокрема масові руйнації пам'яток історії і культури спричинили активізацію діяльності у сфері охорони і збереження культурної спадщини. Країни світу усвідомили нагальну потребу у підготовці міжнародно-нормативних актів з метою забезпечення їх пам'яток від руйнації. У 1954 р. ЮНЕСКО прийняло Конвенцію про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, а Рада Європи – Європейську культурну Конвенцію. Вагому роль відіграла й низка, прийнятих генеральними конференціями ЮНЕСКО різноманітних рекомендацій із зазначеної проблематики.

З метою законодавчого закріплення основ колективної охорони пам'яток універсального культурного і природного значення 16 жовтня 1972 р. був прийнятий основний документ

⁹ Литовченко, В. (2021). Всесвітня спадщина ЮНЕСКО в Україні. Київ: Саміт-книга, 180 с.

¹⁰ Баланиук, Ю. (2014). Реалізація політики збереження об'єктів культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини*, (702-703), с. 100-104; Balaniuk, J. (2014). European and Ukrainian experience in cultural heritage preservation. *Rocznik Chełmski*. Tom.18. Chełm, s. 183-188.

¹¹ Марусик, Т., Коротун, І. (2019). Архітектурне диво Чернівців. Чернівці: Букрек, 324 с.

ЮНЕСКО – Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. У 1976 р. відповідно до ст. 8, п.1. зазначеної Конвенції при ЮНЕСКО засновано Комітет всесвітньої спадщини (КВС), до повноважень якого включена відповідальність за дотримання вимог міжнародного законодавства у сфері охорони культурної і природної спадщини. КВС отримав виняткове право як на включення об'єктів до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Список ЮНЕСКО), так і, у разі недотримання визначених вимог, виключення зі Списку¹².

З метою заохочення країн до ратифікації Конвенції 1972 р. при Секретаріаті ЮНЕСКО було створено спеціальний підрозділ – Центр Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (ЦВС ЮНЕСКО). Його мета – вироблення комплексного трансдисциплінарного підходу до збереження культурної і природної спадщини людства, сприяння розширенню репрезентативності об'єктів, номінованих до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Центр й нині виступає координатором у реалізації основних положень Конвенції. Країна, яка прагне презентувати власну пам'ятку матеріальної чи нематеріальної культурної або природної спадщини національного значення до Списку ЮНЕСКО, повинна довести її як автентичність і унікальність, так і відсутність аналогів у світі.

Україна як повноправний член ЮНЕСКО усвідомлювала потребу у підвищенні власного іміджу крізь призму презентації культурної і природної спадщини національного значення на міжнародній арені. Ратифікація Україною у 1988 р. Конвенції 1972 р. дала можливість розпочати пошук пам'яток національного значення, які б відповідали критеріям, визначеним у Конвенції та Настановах з регулювання її виконання. Перший об'єкт, який дав можливість Україні репрезентувати себе у Списку ЮНЕСКО – Собор Святої Софії з прилеглими монастирськими спорудами, Києво-Печерська лавра (включено як один об'єкт у 1990 р.). Здобуття Україною незалежності активізувало процеси презентації української культури і у 1998 р. до Списку ЮНЕСКО був номінований другий об'єкт – Ансамбль історичного центру м. Львів.

Нагальна потреба в охороні і збереженні культурної ідентичності та національних особливостей під впливом глобалізації та активізації інтеграційних процесів на шляху просування України до світового і європейського співтовариства зумовила прийняття Закону України «Про охорону культурної спадщини» (2000 р.). У першому законодавчому документі зазначалося, що «...охорона об'єктів культурної спадщини – одне із пріоритетних завдань органів державної влади та місцевого самоврядування». Проте, у законі йшлося лише про охорону і збереження пам'яток місцевого і національного значення, натомість два українських об'єкти ЮНЕСКО залишилися поза увагою¹³.

Майже двадцять років українська влада зволікала і нарешті після тривалих дискусій і консультацій під тиском громадськості 19 червня 2018 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про охорону культурної спадщини" щодо збереження пам'яток культурної спадщини, включених до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО». Закон був доповнений окремим VI розділом «Особливості охорони об'єктів Всесвітньої спадщини». Вперше в українському законодавстві (хоча з часу включення до Списку ЮНЕСКО першої української номінації минуло понад чверть століття) Ст.37 (п.1-5) не лише визначала державну політику у сфері охорони об'єктів всесвітньої спадщини, а й окреслювала їх правовий статус, діяльність та повноваження органу управління об'єктом. У Законі наголошувалося на необхідності створення наглядової ради об'єкта ЮНЕСКО, порядок формування якої мав визначити Кабінет Міністрів України (на жаль, й до сьогодні наглядові ради об'єктів відсутні). Один з пунктів Закону окреслював можливість включення об'єкту як до ЮНЕСКО, так і Списку об'єктів, що перебувають під загрозою.

Яскравим свідченням розширення впливу євроінтеграційних процесів на сферу культури та впізнаваності країни є включення до Списку ЮНЕСКО транскордонних номінацій культурної і природної спадщини. Перша транскордонна номінація культурної спадщини за участі України – Геодезична дуга Струве (протяжність 2820 км), включена до Списку ЮНЕСКО у 2005 р. Це спільний проєкт дев'яти європейських країн: Норвегії, Фінляндії, Росії, Естонії, Латвії, Литви,

¹² Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини ЮНЕСКО. Available from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_089 [15 September 2022].

¹³ Закон України «Про охорону культурної спадщини». Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> [15 September 2022].

Білорусі, Молдови, України. В Україні геодезичні точки розташовані в декількох регіонах: Хмельницька область (с. Катеринівка та Гвардійське), Одеська область (с. Стара Некрасівка), Рівненська область (с. Гірники) та Волинська область (с. Крупа та Гута-Камінська). Через два роки Список ЮНЕСКО поповнила перша транскордонна номінація природної спадщини – букові праліси Карпат та давні букові ліси, яку представили Україна і Словаччина. На теренах України до її складу увійшов Карпатський біосферний заповідник та Ужанський національний природний парк (Закарпатська область). Зазначена номінація двічі була розширена за рахунок включення нових територій: у 2011 р. – давні букові ліси Німеччини, у 2017 р. – 63 ділянки давніх букових лісів Албанії, Австрії, Бельгії, Болгарії, Хорватії, Італії, Румунії, Словенії та Іспанії. Водночас українська номінація була розширена за рахунок українських національних природних парків «Синеvir», та «Зачарований край» (Закарпатська область), природні заповідники «Горгани» (Івано-Франківська область) і «Розточчя» (Львівська область)¹⁴.

Третій український об'єкт культурної спадщини – Резиденція митрополитів Буковини і Далмації (нині – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича) був включений до Списку ЮНЕСКО 28 червня 2011 р. Через два роки Список ЮНЕСКО поповнили ще дві номінації: українська – Античне місто-держава Херсонес Таврійський і його хора та транскордонна – Дерев'яні церкви Карпатського регіону України і Польщі (по вісім церков в Україні та Польщі). Українські церкви розташовані на території Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської областей.

У зв'язку із пандемією COVID-19, що охопила країни світу, остання 44 розширена сесія КВС ЮНЕСКО відбулася у липні 2021 р. в онлайн-форматі з м. Фучжоу (Китай) та м. Париж (Франція). Під час сесії Список ЮНЕСКО поповнився 34 новими номінаціями (29 – культурної і 5 – природної спадщини). Крім того, ухвалено рішення щодо розширення трьох транскордонних номінацій, серед яких «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». До існуючої номінації, що охоплювала одинадцять країн, в тому числі Україну, додалися букові праліси Боснії і Герцеговини, Північної Македонії, Польщі, Словаччини, Франції, Чехії та Швейцарії. Наразі зазначена номінація простягається територією 18 країн світу¹⁵.

Отже, станом на липень 2021 року Список ЮНЕСКО нараховує 1154 об'єкти (897 – культурної, 218 – природної і 39 – змішаної спадщини) у 167 країнах-членах Конвенції. Серед них чільне місце посідають чотири українські об'єкти культурної спадщини та три транскордонні номінації¹⁶.

Вагому роль у представленні на міжнародній арені самобутності українських шедеврів відіграють пам'ятки, включені до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО¹⁷. Наразі у зазначеному списку п'ять українських пам'яток – народне малярство «Петриківський розпис» (с. Петриківка на Дніпропетровщині, 2013); Козацькі пісні Дніпропетровщини (2016); Традиція Косівської розписної кераміки (2019), Орнек (національний кримськотатарський орнамент, 2020) та Український борщ.

Враховуючи ситуацію, що склалася у зв'язку з агресією Російської Федерації в Україні досить гостро стоять питання охорони і збереження об'єктів культурної спадщини ЮНЕСКО, які постійно перебувають у полі зору вітчизняних і міжнародних інституцій. Зазіхання російської влади на античне місто-державу Херсонес Таврійський і його хору як об'єкт ЮНЕСКО та об'єкти-кандидати зокрема Бахчисарайський ханський палац, Комплекс пам'яток VI-XVI ст. Судакської фортеці, Мангул-Кале і Еске-Кермен та Чуфут-Кале є неправомірними, оскільки номінаційні досє представлені від імені держави Україна, на території якої розташовані зазначені об'єкти та є її власністю.

Особливе місце серед українських пам'яток як з точки зору унікальності, самобутності та автентичності, так і внутрішнього наповнення займає Резиденція митрополитів Буковини і Далмації (Резиденція), в стінах якої розташований Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Резиденція – єдиний об'єкт ЮНЕСКО в Україні та один із шести у

¹⁴ Марусик, Т., Коротун, І. (2019). Архітектурне диво Чернівців. Чернівці: Букрек, с. 262.

¹⁵ Підсумки 44-ї сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Available from: <https://unesco.mfa.gov.ua/news/pidsumki-44-yi-sesiyi-komitetu-vsvesvitnoyi-spadshchini-yunesko> [15 September 2022].

¹⁶ Там само.

¹⁷ Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО: 17.10.2003. Available from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 [15 September 2022].

світі, який виконує подвійну функцію: з одного боку, освітня і наукова інституція, а з іншого, – об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Виходячи з цього, слід більш детально проаналізувати значення зазначеного об'єкта номінації у контексті його іміджевої складової.

Резиденція віддзеркалює дух Буковини, симбіоз стилів і культур усіх народів, які мешкали у цьому краї впродовж віків. Ідейний натхненник та меценат будівництва Резиденції – православний митрополит Євген Гакман, який 8 липня 1864 р., заклав «угольний» камінь у фундамент Домової церкви (капели) Іоанна Сучавського. Цей факт ознаменував початок спорудження Резиденції, будівництво якої тривало вісімнадцять років, у період, коли Буковина перебувала у складі Австро-Угорської імперії. Автор проекту майбутнього грандіозного комплексу, керівник будівництва та людина, яка здійснювала технічний нагляд за процесом проведення робіт Резиденції – відомий австрійський архітектор чеського походження Йозеф Главка. Отже, окрім України, на території якої розташована Резиденція, до її будівництва мають безпосереднє відношення потужні європейські країни Австрія, Угорщина та Чехія. Без сумніву, цей факт позитивно вплинув на процедуру номінування Резиденції до Списку ЮНЕСКО¹⁸.

Згідно із вимогами міжнародно-правових актів процедура номінування передбачає проходження чотирьох основних етапів: I – включення об'єкта до попереднього списку ЮНЕСКО (Tentative List); II – підготовка та схвалення номінаційного досяє та менеджмент-плану ЦВС ЮНЕСКО; III – обстеження об'єкта експертом ІКОМОС безпосередньо на місці і IV – включення питання номінування об'єкта до порядку денного відповідної сесії КВС ЮНЕСКО та голосування її членів¹⁹.

Резиденція до переліку об'єктів-кандидатів була включена влітку 2007 р. на засіданні 31 сесії КВС ЮНЕСКО, що проходила у м. Крайстчерч (Нова Зеландія). Швидке проходження першого етапу спонукало, створену в Університеті робочу групу з підготовки номінаційного досяє, без зволікань, перейти до наступного. Підготовка номінаційного досяє зумовила потребу звернутися за підтримкою до керівництва Фундації Йозефа, Марії і Зденки Главкових (створена Йозефом Главкою у 1905 р. у Празі), яке люб'язно зголосилося надати Університетові копії креслень як цілісного архітектурного комплексу Резиденції, так і окремих його елементів, виконаних власноруч видатним архітектором²⁰. Наразі Фундація пишається тим, що долучилася до процесу номінування, адже Резиденція – єдиний із майже 150 об'єктів, спроектованих Главкою, визнана надбанням людства. Позитивну роль у процесі номінування відіграли й слушні поради і рекомендації директорки Європейського сектору ЮНЕСКО Анни Сидоренко-Дюлом²¹.

Не можна оминати увагою сприяння Національної комісії України у справах ЮНЕСКО, співробітники якої робили усе можливе, іноді й навіть неможливе, цілком усвідомлюючи, що новий статус українського об'єкта культурної спадщини, сприятиме підвищенню позитивного іміджу країни на міжнародній арені, тим більше, що з часу включення до Списку ЮНЕСКО останнього українського об'єкта минуло десять років.

Другий етап процедури номінування, що тривав майже три роки, успішно завершився у квітні 2010 р. В отриманому за підписом директора ЦВС ЮНЕСКО Франческо Бандарини листі зазначалося, що «... після детального вивчення доопрацьованого номінаційного досяє Центр немає жодних зауважень щодо його відповідності настановам ЮНЕСКО»²².

У вересні того ж року з конфіденційною місією Резиденцію відвідав експерт ІКОМОС Йозеф Штульц, який впродовж тижня детально обстежив як об'єкт в цілому, площа якого 8 га, так і усі складові зокрема Митрополичий, Семінарський і Гостинний корпуси, Семінарську церкву, парк та паркові споруди. Не оминув увагою й окреслену та затверджену буферну зону навколо об'єкта номінації, що складає 244,8 га.

Отже, після завершення усіх процедурних моментів, залишалося лише очікувати результати 35 сесії КВС ЮНЕСКО, до порядку денного якої було включено питання номінування Резиденції. За тиждень до початку сесії на сайті ЮНЕСКО були оприлюднені проекти рішень щодо

¹⁸ Марусик, Т., Коротун, І. (2019). Вказ. праця, с. 137.

¹⁹ Там само, с. 273.

²⁰ Архів Центру управління об'єктом ЮНЕСКО Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Архів ЦУО ЮНЕСКО). Спр. 36-23 за 2007 р.

²¹ Марусик, Т., Коротун, І. (2019). Вказ. праця, с. 281.

²² Архів ЦУО ЮНЕСКО. Спр. 36-23 за 2010 р.

номінованих об'єктів, підготовлених на основі висновків експертів ІКОМОС. На жаль, Резиденція опинилася серед 19 об'єктів-номінантів, яким включення до Списку ЮНЕСКО було відтерміновано на два роки. Основні зауваженнями, що спричинили відтермінування включення Резиденції до Списку ЮНЕСКО – відсутність туристичної інфраструктури на території об'єкта номінування та його недостатня захищеність від природних катаклізмів.

Водночас на запрошення директора ЦВС ЮНЕСКО Кішора Рао в Україні була сформована офіційна делегація на чолі з заступником Міністра культури і туризму Тимофієм Коханом, яка влітку 2011 р. взяла участь у засіданні 35 сесії КВС ЮНЕСКО у Парижі²³. Члени делегації спільно з представниками Посольства України у Франції, Постійного представництва України при ЮНЕСКО за вагомої дипломатичної підтримки ряду європейських країн зуміли переконати членів КВС ЮНЕСКО прийняти рішення щодо включення української Резиденції митрополитів Буковини і Далмації до Списку ЮНЕСКО без жодних відтермінувань. Приємно констатувати, що на розгляд сесії було представлено 42 об'єкти-номінанти із 40 країн світу, проте лише 25 з них отримали всесвітнє визнання. Серед них чільне місце посів єдиний східноєвропейський об'єкт – українська Резиденція у Чернівцях. Символічно, що Україна отримала високий статус саме 28 червня 2011 р. в день, коли українство відзначало 15-річчя Конституції України і рік – двадцятиріччя незалежності України²⁴.

Включення до Списку ЮНЕСКО унікальних українських об'єктів, які віддзеркалюють видатну універсальну цінність – це вагомий крок для зміцнення позиції не лише регіону, де розташований об'єкт, а й усієї країни.

Викладачі та студенти Університету спільно з представниками інших українських об'єктів ЮНЕСКО активно впроваджують в життя основні засади ЮНЕСКО, сприяють популяризації кращих зразків культури з метою привернення уваги міжнародного співтовариства, зміцнюють статус та позитивний імідж країни за підтримки Нацкомісії та Постпредства ЮНЕСКО.

Без сумніву, вагомою складовою Резиденції як об'єкта ЮНЕСКО є майже 14 тис. студентів, які навчаються в Університеті. І, звісно, студентство та професорсько-викладацький склад Університету усвідомлюють відповідальність як за бережливе використання і збереження об'єкту ЮНЕСКО, так і започаткування в Університеті лабораторії нових ідей і програм на основі симбіозу між пам'яткою всесвітньої спадщини і студентською *Alma-mater*. Невипадково студенти Університету не лише називають свій Університет «Ukrainian Hogwarts», а й започаткували однойменну міжнародну наукову конференцію, куди з'їжджається молодь українських та закордонних університетів²⁵. Не менш важливою є й активізація науково-дослідної роботи зокрема вивчення особливостей становлення і розвитку міжнародних організацій ЮНЕСКО, ІКОМОС, ІККОМ, ІКРОМ та ін., до компетенції яких входять питання охорони і збереження культурної і природної спадщини.

Сьогодні університет, використовуючи новий статус, значно розширив рамки міжуніверситетської співпраці й міжнародного співробітництва та зміцнив наявний потенціал з метою розробки науково-дослідних програм у сфері збереження всесвітньої спадщини на базі тематичних програм і ініціатив ЮНЕСКО. Цьому активно сприяє єдина в Україні, кафедра архітектури і збереження об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО викладачі і студенти якої займаються розробкою та удосконаленням актуальних процесів управління, використання, охорони, збереження й реставрації об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО²⁶.

В Університеті створений і успішно діє Центр управління об'єктом ЮНЕСКО, основними завданнями якого є тісна співпраця з іншими українськими об'єктами ЮНЕСКО з метою дотримання вимог міжнародного та вітчизняного законодавства у сфері охорони і збереження об'єктів ЮНЕСКО; підготовка та втілення у життя менеджмент-плану управління Резиденцією

²³ Архів ЦУО ЮНЕСКО. Спр. 36-23 за 2011 р.

²⁴ UNESCO World Heritage Centre. (2011). Residence of Bukovinian and Dalmatian Metropolitans. Available from: <https://whc.unesco.org/en/list/1330> [15 September 2022].

²⁵ «Ukrainian Hogwarts»: органи студентського самоврядування і таємний закон. *Тези міжнародної студентської конференції органів студентського самоврядування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*. 20-21 жовтня 2021 р. Чернівці, 2021. 52 с.

²⁶ Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Кафедра архітектури та збереження об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Available from: <http://arch-unesco.chnu.edu.ua/> [15 September 2022].

(оновлюється раз на п'ять років); обговорення актуальних питань потреби реставрації, реконструкції чи проведення ремонтних робіт окремих елементів Резиденції; надання кваліфікованих консультацій науковцями Університету представникам тих пам'яток, що включені до переліку національного реєстру, проте прагнуть підвищити свій статус²⁷.

Статус ЮНЕСКО значно поживав екскурсійно-туристичний напрям. Активізував діяльність історико-музейний архітектурний комплекс, екскурсоводи якого здійснюють екскурсійне обслуговування шістьма мовами (українська, англійська, німецька, румунська, польська, французька).

Вагому роль відіграє популяризація об'єктів ЮНЕСКО шляхом проведення різноманітних заходів зокрема міжнародних форумів і круглих столів, науково-практичних конференцій і вебінарів, виставок і презентацій, конкурсів і фестивалів, більшість з яких відбувається під патронатом Національної комісії у справах ЮНЕСКО: міжнародна науково-практична конференція «Збереження культурної спадщини як складова цивілізаційного розвитку країни»; міжнародний конкурс студентських наукових робіт «Збережемо і примножимо культурну спадщину»; Міжнародна виставка студентських творчих робіт «Культурна спадщина в руках молоді» та ін. Нещодавно у рамках ініціативи ЮНЕСКО «UNESCO HUL Call for Action», на жаль, у змішаному (оф-лайн та он-лайн режимі) відбулася потужна міжнародна конференція «Об'єкти всесвітньої спадщини: практики сталого розвитку міської спадщини», організатором якої виступили ЦВС ЮНЕСКО та Міністерство культури і інформаційної політики України. Її основна мета – підвищення обізнаності та нарощення потенціалу серед керівників об'єктів всесвітньої спадщини в Європі відносно ролі культури та культурної спадщини у досягненні цілей сталого розвитку, а також розроблення робочих стратегій запровадження Стратегії сталого розвитку всесвітньої спадщини на місцевому рівні. Під час конференції з презентаціями виступили керівники об'єктів ЮНЕСКО Італії, Австралії, Польщі, Великобританії, Франції, Ізраїлю та України, які поділилися власним баченням проблем і перспектив охорони і збереження об'єктів ЮНЕСКО. Без сумніву, зазначені заходи сприяють тісній співпраці і взаємодії об'єктів ЮНЕСКО різних країн світу.

Великий резонанс отримала презентація науково-популярного двомовного видання «Архітектурне диво Чернівців», в якому у найглибших деталях розкрита історія створення, функціонування та всесвітнє визнання Резиденції. Авторки книги з метою популяризації особливого українського об'єкта ЮНЕСКО зуміли зібрати чимало визначних українських науковців, дипломатів, іноземних партнерів, які підтримували або брали безпосередню участь у втіленні в життя ідеї включення Резиденції до списку ЮНЕСКО: голова Національної комісії України у справах ЮНЕСКО Володимир Огрзико; Посол України у Франції, Постійний представник України при ЮНЕСКО Олександр Купчишин; Президент Національної Академії Педагогічних Наук України Василь Кремень; Голова Буковинського земляцтва у Києві Валерій Цибух; відомий історик Станіслав Кульчицький, проректор Сучавського університету Штефан чел Маре (Румунія) Штефан Пурич, представник Фундації Йозефа, Марії і Зденки Главкових (Чехія) та ін²⁸.

Не можна оминати увагою й практичне наповнення досліджуваної проблеми зокрема участь у шведсько-українсько-польсько-молдовському проєкті «New Wine in Old Bottles: Transformation East-Central European Cities». Впродовж п'яти років викладачі і студенти міст Лунд (Швеція), Львів і Чернівці (Україна), Вроцлав (Польща) та Кишинів (Молдова) досліджували об'єкти культурної спадщини національного та всесвітнього значення крізь призму поглядів студентства різних країн. Результат проєкту – видання потужної англомовної монографії²⁹.

2021 рік проходив під гаслом «Резиденція/Університет і ЮНЕСКО: 10 років всесвітнього визнання». У рамках відзначення ювілею в Університеті відбулася презентація виставки «Чеська спадщина ЮНЕСКО». За словами Генерального консула Чеської Республіки у Львові Павела

²⁷ Архів ЦУО ЮНЕСКО. Спр. 36-23 за 2021 р.

²⁸ Філіпчук, Н. (2021). «Архітектурне диво Чернівців» — пам'ятка ЮНЕСКО. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(1). Available from: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-5-4> [15 September 2022].

²⁹ At Home or Abroad? CHIȘINĂU, ȘERNIVCI, L'VIV AND WROCLAW: Living with Historical Changes to Border and National Identities. Ed. Bo Larsson. Riga: Dardedze, 2020. 543 p.

Пешека відкриття виставки невідповідно розпочалося у стінах української Резиденції, адже це єдиний із майже 150 главківських шедеврів, визнаний надбанням людства³⁰.

Позитивним починанням є створення на базі Університету добровільного студентського об'єднання «Волонтерський корпус ЮНЕСКО». Його мета – пошук серед молоді лідерів та об'єднання їх задля координації дій у справі розвитку волонтерського руху у напрямі охорони та збереження культурної спадщини, підтримки проєктів ЮНЕСКО «Освітня програма всесвітньої спадщини» (UNESCO World Heritage education programme) та «Ініціатива волонтерів всесвітньої спадщини» (World Heritage Volunteers (WHV) Initiative). Започатковані ініціативи дадуть змогу долучитися до діяльності міжнародних та вітчизняних громадських організацій у сфері охорони і збереження об'єктів як національного значення, так і всесвітньої спадщини ЮНЕСКО³¹.

Підвищення позитивного іміджу України крізь призму презентації об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО можливе лише завдяки спільним зусиллям державних структур, органів влади і місцевого самоврядування, громадськості, усіх, кому небайдуже минуле, сьогодення і майбутнє країни. Включення Університету у Президентську програму «Велике будівництво» нарешті дало можливість щодо усунення основного зауваження, висловленого під час номінування Резиденції – відсутність туристичної інфраструктури. Наразі тривають роботи з реконструкції господарського двору Резиденції та створення на його місці сучасної туристичної інфраструктури і студентського молодіжного простору³².

Завершальним акордом 2021 року можна вважати участь та перемогу Університету у конкурсі AFSP-2021 Посольського фонду США зі збереження культурної спадщини. Як результат – підписання між Тимчасово Повіреною у справах США в Україні Крістіною Квін та ректором Університету Романом Петришиним грантової угоди на суму \$365 000 задля проведення реставраційних робіт Митрополичого корпусу Резиденції. Приємно констатувати, що у 2021 р. на реставрацію об'єктів культурної спадщини в Україні Посольський фонд США виділив усього \$400 000³³.

Втілення у життя зазначених проєктів сприятиме як забезпеченню дотримання міжнародних стандартів у сфері охорони і збереження об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, так і впізнаваності України на міжнародній арені.

Висновки. Одним із стовпів сталого розвитку суспільства поряд з економікою, соціальними питаннями, навколишнім середовищем визначено культурне різноманіття. Більше того, культурна спадщина у всій різноманітності, що включає матеріальну і нематеріальну спадщину та культурні ландшафти дає можливість не лише економічного зростання, а й виступає своєрідним засобом задля досягнення інтелектуального, емоційного, морального і духовного розвитку.

Об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні завдяки унікальності і неповторності, що дало їм змогу отримати міжнародне визнання, є обличчям країни, визначають її імідж серед країн світового співтовариства. Їх належна охорона і збереження відповідно до вимог міжнародного законодавства є прерогативою державних інституцій у тісній співпраці з меценатами. Вагому роль відіграє й грантова підтримка.

Людина не є вічною, й нинішнє покоління змінить наступне. Проте кожне покоління може залишити безсмертний відбиток свого генія, втілений у творі мистецтва, в історичній пам'ятці, у культурному надбанні. Ми не повинні забувати про зв'язок між дріб'язковістю й тим, що надає людям та їхнім витворам відзнаку вічності.

³⁰ Відбулося відкриття виставки про чеські об'єкти ЮНЕСКО. Available from: [http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data\[5013\]\[news_id\]=14640](http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data[5013][news_id]=14640) [15 September 2022].

³¹ Круглий стіл «Охорона і збереження культурної спадщини в руках молоді» [Електронний ресурс]. Available from: [http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news&data\[5012\]\[id\]=15223](http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news&data[5012][id]=15223) [15 September 2022].

³² Господарський двір. Available from: <http://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/zaginf/05%20unesco/03%20rezedencija/06> [15 September 2022].

³³ Вручення грантової угоди від Посольства США в Україні. Available from: [http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data\[5013\]\[news_id\]=15019](http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data[5013][news_id]=15019) [15 September 2022].

Список джерел

1. Архів Центру управління об'єктом ЮНЕСКО Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Архів ЦУО ЮНЕСКО).
2. Баланок, Ю. (2014). Реалізація політики збереження об'єктів культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини*, (702-703), с. 100-104.
3. Відбулося відкриття виставки про чеські об'єкти ЮНЕСКО. Available from: [http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data\[5013\]\[news_id\]=14640](http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data[5013][news_id]=14640) [15 September 2022].
4. Вручення грантової угоди від Посольства США в Україні. Available from: [http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data\[5013\]\[news_id\]=15019](http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data[5013][news_id]=15019) [15 September 2022].
5. Господарський двір. Available from: <http://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/zaginf/05%20unesco/03%20rezedencia/06> [15 September 2022].
6. Закон України «Про охорону культурної спадщини». Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> [15 September 2022].
7. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини ЮНЕСКО. Available from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_089 [15 September 2022].
8. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО: 17.10.2003. Available from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 [15 September 2022].
9. Копійка, М. (2017). Особливості формування іміджу України в міжнародному інформаційному просторі. *Гілея: науковий вісник*. Вип. 124, с. 266-269.
10. Круглий стіл «Охорона і збереження культурної спадщини в руках молоді» Available from: [http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news&data\[5012\]\[id\]=15223](http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news&data[5012][id]=15223) [15 September 2022].
11. Литовченко, В. (2021). Всесвітня спадщина ЮНЕСКО в Україні. Київ: Саміт-книга, 180 с.
12. Марусик, Т., Коротун, І. (2019). Архітектурне диво Чернівців. Чернівці: Букрек, 324 с.
13. Пантелейчук, І. (2012). Механізми формування та реалізації державної іміджевої стратегії. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 9. Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_9_9 [15 September 2022].
14. Підсумки 44-ї сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Available from: <https://unesco.mfa.gov.ua/news/pidsumki-44-yi-sesiyi-komitetu-vsesvitnoyi-spadshchini-yunesko> [15 September 2022].
15. Савон, К. (2019). Міжнародний імідж України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми політики*. Вип. 64, с. 180-193. Available from: <http://dSPACE.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/14571> [15 September 2022].
16. Семченко, О. (2015). Імідж держави й національний брендинг: взаємообумовленість понять. *Політикус*. Вип. 2, с. 74-78. Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2015_2_18 [15 September 2022].
17. Філіпчук, Н. (2021). «Архітектурне диво Чернівців» — пам'ятка ЮНЕСКО. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(1). Available from: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-5-4> [15 September 2022].
18. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Кафедра архітектури та збереження об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Available from: <http://arch-unesco.chnu.edu.ua/> [15 September 2022].
19. Чечель, О. (2016). Формування іміджу держави на міжнародній арені. *Інвестиції: практика та досвід*. № 10, с. 82-86. Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_10_20 [15 September 2022].
20. Anholt, S. (2007). *Competitive identity: The new brand management for nations, cities, and regions*. London: Palgrave Macmillan, 147 p.
21. Anholt, S. (2013). Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations. *Exchange: The Journal of Public Diplomacy*. Vol. 2. Iss. 1. Art. 1, p. 6-12. Available from: <https://cutt.ly/Zbf3ZII> [15 September 2022].
22. At Home or Abroad? CHIŞINĂU, ČERNIVCI, L'VIV AND WROCLAW: Living with Historical Changes to Border and National Identities. Ed. Bo Larsson. Riga: Dardedze, 2020. 543 p.
23. Balaniuk, J. (2014). European and Ukrainian experience in cultural heritage preservation. *Rocznik Chełmski*. Tom.18. Chełm, s. 183-188.
24. «Ukrainian Hogwarts»: органи студентського самоврядування і таємний закон. *Тези міжнародної студентської конференції органів студентського самоврядування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*. 20-21 жовтня 2021 р. Чернівці, 2021. 52 с.
25. UNESCO World Heritage Centre. (2011). Residence of Bukovinian and Dalmatian Metropolitans. Available from: <https://whc.unesco.org/en/list/1330> [15 September 2022].

References

1. Archiv Tsentru upravlinnia obiekto UNESKO Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yuriya Fedkovycha (Archiv TsUO UNESKO).
2. Balaniuk, J. (2014). Realizatsiya polityky zberezhennia obektiv kulturnoi spadshchyny UNESKO v Ukraini. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Istoriya. Politychni nauky. Miznarodni vidnosyny*, (702-703), s. 100-104.
3. Vidbulosia vidkryttia vystavky pro cheski obiekty UNESKO. Available from: [http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data\[5013\]\[news_id\]=14640](http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data[5013][news_id]=14640) [15 September 2022].
4. Vruchennia grantovoi uhody vid Posolstva USA v Ukraini. Available from: [http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data\[5013\]\[news_id\]=15019](http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data[5013][news_id]=15019) [15 September 2022].
5. Hospodarskyi dvir. Available from: <http://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/zaginf/05%20unesco/03%20rezedencia/06> [15 September 2022].
6. Zakon Ukrainy „Pro ohoronu kulturnoi spadshchyny”. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> [15 September 2022].
7. Konventsiia pro ohoronu vsesvitnoi kulturnoi i pryrodnoi spadshchyny UNESKO. Available from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_089 [15 September 2022].
8. Konventsiia pro ohoronu nematerialnoi kulturnoi spadshchyny UNESKO: 17.10.2003. Available from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 [15 September 2022].
9. Kopyyka, M. (2017). Osoblyvosti formuvannia imidzu Ukrainy v miznarodnomu informatsynomu prostori. *Hileya: naukovyi visnyk*. Vyp. 124, s. 266-269.
10. Kruhlyi stil „Ohorona i zberezhennia kulturnoi spadshchyny v rukah molodi. Available from: [http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news&data\[5012\]\[id\]=15223](http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news&data[5012][id]=15223) [15 September 2022].
11. Lytovchenko, V. (2021). Vsesvitnia spadshchyna Unesco v Ukraini. Kyiv: Samit-knyha, 180 s.
12. Marusyk, T., Korotun, I. (2019). Arhitekturne dyvo Chernivtsiv. Chernivtsi: Bukrek, 324 s.
13. Panteleichuk, I. (2012). Mehanizmy formuvannia ta realizatsii derzavnoi imidzevoi strategii. *Derzavne upravlinna: udoskonalennia ta rozvytok*. 2012. № 9. Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_9_9 [15 September 2022].
14. Pidsumky 44-i sesii Komitetu Vsesvitnoi spadshchyny UNESKO. Available from: <https://unesco.mfa.gov.ua/news/pidsumki-44-yi-sesiyyi-komitetu-vsesvitnoyi-spadshchiny-yunesko> [15 September 2022].
15. Savon, K. (2019). Miznarodnyi imidz Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku. *Aktualni problemy polityky*. Vyp. 64. s. 180-193. Available from: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/14571> [15 September 2022].
16. Semchenko, O. (2015). Imidz derzavy i natsionalnyi brendyng: vzaiemoobumovlenist poniat. *Politykus*. Vyp. 2. s. 74-78. Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2015_2_18 [15 September 2022].
17. Filipchuk, N. (2021). „Arhitekturne dyvo Chernivtsiv” – pamiatka UNESKO. *Visnyk Natsionalnoi akade obektiv Vsesvitnimii pedehohichnyh nauk Ukrainy*, 3(1). Available from: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-5-4> [15 September 2022].
18. Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yurii Fedkovycha. Kafedra arhitektury ta zberezhennia obektiv Vsesvitnoi spadshchyny UNESKO. Available from: <http://arch-unesco.chnu.edu.ua/> [15 September 2022].
19. Chechel, O. (2016). Formuvannia imidzu derzavy na miznarodnii areni. *Investytsi: praktyka ta dosvid*. # 10, s. 82-86. Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_10_20 [15 September 2022].
20. Anholt, S. (2007). Competitive identity: The new brand management for nations, cities, and regions. London: Palgrave Macmillan, 147 p.
21. Anholt, S. (2013). Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations. Exchange: *The Journal of Public Diplomacy*. Vol. 2. Iss. 1. Art. 1, p. 6-12. Available from: <https://cutt.ly/Zbf3ZII> [15 September 2022].
22. At Home or Abroad? CHIȘINĂU, CERNIVCI, L'VIV AND WROCLAW: Living with Historical Changes to Border and National Identities. Ed. Bo Larsson. Riga: Dardedze, 2020. 543 p.
23. Balaniuk, J. (2014). European and Ukrainian experience in cultural heritage preservation. *Rocznik Chelmski*. Tom.18. Chelms, s. 183-188.
24. «Ukrainian Hogwarts»: orhany studentskoho samovriaduvannia i taiemnyi zakon. *Tezy miznarodnoi studentskoi konferentsii organiv studentskoho samovriaduvannia Chernivetskoho Natsionalnoho Universytetu imeni Yuriya Fedkovycha*. 20-21 zovtnia 2021 roku. Chernivtsi, 2021. 52 s.
25. UNESCO World Heritage Centre. (2011). Residence of Bukovinian and Dalmatian Metropolitans. Available from: <https://whc.unesco.org/en/list/1330> [15 September 2022].